

Norsk Statsvitenskapelig Tidsskrift

1-2
08

UNIVERSITETSFORLAGET

ODD GUNNAR SKAGESTAD

Geir Hønneland og Leif Christian Jensen (20087):
Den nye nordområdepolitikken. Barentsbilder etter årtusenskiftet.
Bergen: Fagbokforlaget.
ISBN 798-82-450-0530-1, 177s.

Himmelretningen *NORD* er noe som vi nordmenn har et særlig stemningsmettet forhold til, jfr. Rolf Jacobsens forterpede dikt med samme navn.¹ Aviser og tidsskrifter – etterhvert også bøker og blogger – har i senere år nærmest flommet over av artikler hvor forskere, akademikere, politikere,

embetsmenn, journalister og næringslivsaktører har tatt for seg stikkordet *nordområdene* – med eller uten stor forbokstav, og med større eller mindre grad av faglig innsikt, engasjement eller suffisane. Såvidt denne anmelder kan erindre, ble betegnelsen først lansert av Knut Frydenlund, da han tiltrådte som utenriksminister høsten 1973. Siden den gang har uttrykket ført en omskiftelig tilværelse, inntil det etter årtusenskiftet har fått fornyet aktualitet som et pregnant politisk honnørord. «Nordområdene» er kort sagt blitt et av vår tids hotteste og mest sexy temaer.²

Men vil det vare? FNI-forskerne Hønneland og Jensen stiller selv spørsmålet – avslutningsvis (s.169) – i sin ferske bok *Den nye nordområdepolitikken: I skrivende stund er kanskje det mest interessante spørsmålet om nordområdeuforien er på hell*. Innen de kommer så langt har forfatterne imidlertid med fråtsende appetitt boltret seg i dette tidsriktige (enn så lenge) saksfeltet for alt hva det er verdt, – og kan hende litt til.

Allerede i forordet legges listen på et behagelig høyt nivå med en informativ programerklæring: *Boken er deskriptiv og til en viss grad forhåpentligvis også analytisk. Den er altså ikke normativ verken i den ene eller den andre retningen*. Som leseren vil oppdage, en stort sett korrekt observasjon, når unntas enkelte subjektive (om enn høyst berettigede) hjertesukk som følgende på s.163: *Tendensen til å stemple skeptikere som uvitende, surmulende eller upatriotiske synes vi er det minst tiltalende ved den store norske nordområdeuforien*.

Men Hønneland og Jensen holder ellers hva de lover, på det deskriptive så vel som det analytiske gebet. Boken er oversiktlig strukturert, med ryddige tematiske inndelinger (generell nordområdepolitikk, petroleumspolitikk, havmiljøforvaltning, fiskeriforvaltning) under de to hovedbolkene *Politikkutformingen* (bokens Del II) og *Debattene* (Del III).

Og analysen? For leseren bør det være særlig interessant å se hvordan forfatterne makter å dissekere den pompøse, forblømmede og ikke minst komplekse *retorikken* som dette motetemaet er innhyllet i, videre hvorvidt de makter å relatere vår tids toneangivende virkelighetsoppfatninger på dette saksfeltet til politikken og historiens «*lange linjer*».

Det første lykkes bra, spesielt i den serien av «diskursanalyser» som inngår i bokens Del III. Fremstillingen her levendegjøres ved at analyseramene trekkes opp gjennom suggestiv begrepsbruk («Barentsbegeistring», «Den stille 1990-tallspustringen», «Den store nordområdeuforien»), med videre inndeling i kreativt adskilte diskurser, som forfatterne identifiserer med malende merkelapper: «Stikk-fingeren-i-jorda-diskursen», «Vernediskursen», «Elendighetsdiskursen», «Bærekraftdiskursen», «Alliansediskur-

sen» og «Bandittdiskursen». Det må bemerkes – noe forfatterne også selv påpeker – at fremstillingen ikke er styrt av noe eksplisitt teoretisk verktøy, bortsett fra at diskursbegrepet brukes som middel til å strukturere stoffet. Enkelte vil muligens kunne fremføre innvendinger hva angår eventuelle krav til stringent vitenskapelig metodikk,³ og det står ikke til å nekte at de ulike diskurser tildels flyter over i hverandre. For den jevne leser bør imidlertid forfatternes tilnærming kunne oppleves som et velvalgt pedagogisk grep.

Boken formidler en klar – og nyttig – forståelse av at «nordområdene» ikke er et geografisk stedsnavn eller et avgrenset territorialt begrep, men først og fremst et *politisk* begrep med skiftende og tøyelig innhold. Dette innebærer imidlertid også et tilnærmet uløselig definatorisk problem med hensyn til begrepet «nordområdepolitikk». Det fastslås innledningsvis (s.20) at «I utgangspunktet forstår vi norsk nordområdepolitikk som *landets utenrikspolitikk i de europeiske nordområdene*. Forfatterne gjør et poeng ut av at dette er en vesentlig snevrere forståelse enn den definisjon som regjeringens nordområdestrategi legger til grunn (s.157–158), og hvor innenrikspolitiske og sirkumpolære elementer inngår. Dette valget synes ikke å være motivert av andre grunner enn hensynet til praktisk håndtérbarhet, – for såvidt legitimt nok. At forfatterne innimellom utviser et elastisk forhold til sin egen definisjon, har likevel knapt vært til å unngå.

Boken gir en nyttig og innsiktsfull redegjørelse for den utviklingen som har funnet sted gjennom de siste årene med hensyn til bruken av nordområde-begrepet – herunder endringer i innhold, vektlegging og retning – i politikkutforming og i den offentlige debatt. Forfatterne bringer her til torvs en stor informasjonsmengde, som undergis inngående vurderende betraktninger. Disse målbæres i vendinger som bidrar til å gjøre stoffet tilgjengelig også for lesere utenfor et begrenset fagmiljø (noe som i stor grad også gjelder boken som helhet). Eksempelvis sitter leseren igjen en levende-gjort fornemmelse av det politiske kappløpet om eierskapet til nordområde-begrepet som utspilte seg i tidsrommet fra fremleggelsen i desember 2003 av det såkalte Orheim-utvalgets nordområde-rapport⁴ og frem til Stortingsvalget i september 2005. Her mener riktignok denne anmelder å ane et snev av perspektivforkortning fra forfatternes side: Altså en tendens til å over-tydeliggjøre de utviklingslinjer som ligger nærmest i tid, som så kontrasteres mot «før-situasjonen» (*in casu* 1970-80-90-årene), mens kontinuiteten med «de lange linjer» underspilles.

Fjernsynsfiguren Fleksnes ytret en gang følgende dypsindighet om *trekkspill*: – «Trekkspill, ja – det er et *tøyelig* begrep». Så også med begrepet *nordområdene*: Tøyelig og omskiftelig. Men om begreper skifter innhold,

kan man da nødvendigvis si det samme om politikken? Når all den opphaussede mote-retorikken skrelles av, synes det betimelig å stille spørsmålet om hvor «ny» den såkalte «nye nordområdepolitikken» egentlig er. Og det er nettopp dét de to forfatterne – fortjenstfullt nok – også gjør (s.159: «*Er det i det hele tatt noe nytt i den «nye» nordområdepolitikken?*») Deres svar er at *Den virkelig nye nordområdepolitikken er først og fremst en serie offentlige dokumenter og enkelte nye aktiviteter som følger av disse.* Og de følger opp med fordomsfritt, men forsiktig å spørre: *Kan det tenkes at 2000-tallets nordområdepolitikk (...) vil huskes mer for sine innenrikspolitiske enn for sine utenrikspolitiske resultater?*

Den våkne leser vil utvilsomt kunne gjøre seg sine egne refleksjoner, – over dette spørsmålet så vel som over bokens mange andre stimulerende betraktninger.

Noter

- 1 Litterært interesserte vil finne en brukbar gjengivelse på baksiden av *Regjeringens nordområdestrategi*, Utenriksdepartementet, Oslo/Tromsø 1. desember 2006; <http://www.regjeringen.no/upload/kilde/ud/nyh/2006/0184/ddd/pdfv/302927-strategi06.pdf> .
- 2 Vel å merke i norsk politikk og samfunnsdebatt – å forklare begrepet og bruken av det overfor et utenlandsk publikum lar seg knapt gjøre på fullgod måte. På engelsk bruker man fra norsk offisielt hold – i mangel av et mer anvendelig synonym – uttrykket «The High North», hvilket imidlertid gjennomgående gir mot-tagerne andre assosiasjoner.
- 3 Forfatterne gjør det imidlertid klart at dette ikke er noen forsknings-monografi, men er ment som en innføringsbok for universitets- og høyskolestudier og for et alment interessert publikum (s.22).
- 4 Regjeringens ekspertutvalgs innstilling *Mot nord!* («Utfordringer og muligheter i nordområdene») ble presentert 8. desember 2003, og ble trykt som NOU (Norges offentlige utredninger) 2003:32 fra Statens forvaltningstjeneste, 127 sider; <http://regjeringen.no/nb/dep/ud/dok/NOU-er/2003/NOU-2003-32.html?id=149022> .